

LYCEUM

Országos Táj és Népkutató Intézet

Néprajzi tábor Kiskunhalason 1939-ben

Az *Országos Táj és Népkutató Intézetet* a *Teleki Pál* által létrehozott *Táj és Népkutató Központból* szervezték át 1938-ban, amely szociográfusok, néprajzosok, társadalom és gazdaságtörténészek részvételével évenként más-más helyszínen néprajzos és szociográfiai módszerekkel (terepmunkával) vizsgálta az ott lakók életkörülményeit, szokásait, kulturális és gazdasági viszonyait.

1939 – 1949 között az intézet több néprajzi és szociográfiai tábort szervezett, s ezek között az első, a kísérleti volt a *kiskunhalasi*, ill. **Kiskunsági tábor 1939. július 3-14 között.** Majd ezt követte július 17-én a karcagi – tiszaderzsi Nagy-kunsági tábor, amelyre sokan érkeztek közvetlenül Kiskunhalasról.

Szűcs Sándor részt vett a kiskunsági táborban is, azonban sajnos az ott végzett munkájáról készült naplója, feljegyzései nem kerültek be az adattár archívumába. Mások feljegyzéseiből azonban tudjuk, hogy milyen tartalmas munka folyt Halason **Nagy Czirok László** áldásos házigazdasága révén. Itt *Tálas Istvánnal* és *Molnár Balázssal* volt Szűcs egy munkacsoportban. A kiosz-

tott feladatok napi elvégzése után esténként a gimnázium nagytermében előadásokat hallgattak a helyi vezető tisztviselőktől, ill. a fővárosból meghívott szaktekin-télyektől.

Így az első napokban a város főjegyzője (*Gyenes István*) és tisztiorvosa (*Novobáczky István*) ismertette *Kiskunhalas és tanyarendszere közigazgatási terveit, közegészségügyét.* Másnap este **Györffy István** (leutazván a fővárosból) tartott előadást a kunokról – kiemelve a falukutatás/tájkutató táborok fontosságát a történeti-néprajzi kutatások terén – amelynek aktualitását a kunok 1238/39. évi bejövételének 700 éves évfordulója adta meg. A következő napokon előadást tartott még **Kádár László** intézetvezető a tájkutatás jelentőségéről, **Papp László** egyetemi tanár a népi szokásokról, ill. azok összegyűjtésének tudományos jelentőségéről, **Erdei Ferenc** a magyar tanyarendszerről, ill. **Bakó Elemér** a néprajzi kutatásról. Szűcs Sándor minden valószínűség szerint itt Halason is a folklorikatásait végezte, mint ahogy később a karcagi táborban is tette.

Az 1939. jul. 17-én, hétfőn kezdődött munka naplója így kezdődik:

„A Táj- és Népkutató karcagi csoportja 1939. július 17. hétfőn érkezett Karcagra, mégpedig Kiskunhalasról heten:

1. *Csokai Imre*
2. *Fehér Gyula*
3. *Gyenes Antal*
4. *Molnár Balázs*
5. *Néveri László*
6. *Orbázi Imre*
7. *Szűcs Sándor*“

Szűcs Sándor (*Biharnagybajom, 1903. október 23. – Debrecen, 1982. augusztus 2.*) etnográfus, író, múzeumigazgató, a *Sárrét tudósa* 1903. október 23-án született *Biharnagybajomban, kismemesi családban.*

Elemi iskoláit Bajomban, a polgárit magántanulóként végezte, majd Debrecenben tanult a kereskedelmi középiskolában, később különbözettel letette a gimnáziumi érettségét is, majd beiratkozott a debreceni tudományegyetemre, ahol elvégezte a földrajz-történelem szakot. Tanulmányait 1930-ban fejezte be.

1930-1935 között a debreceni Egyetemi Földrajzi Intézetében Milleker Rezső professzor mellett volt gyakornok. Az 1930-as években megismerkedett Györffy Istvánnal is, kihez élete végéig szoros kapcsolat fűzte.

1946-1949 között ő szervezte meg a Sárréti Népfőiskolát, melynek igazgatója is lett Bihartordán, annak megszűnése után pedig a szülői háznál gazdálkodott. 1952-től 1963-ig, nyugdíjba vonulásáig a karcagi Györffy István Nagy-kun Múzeum igazgatója lett.

Nyugdíjas éveit szülőfalujában töltötte. 1982. augusztus 2-án Debrecenben érte a halál.

A „három föld“ - *Sárrét, Kunság, és a Hajdúság* - krónikása, az *Alföld régi életformáinak* (különösen a pásztorok és a pákászok életének), hiedelmeinek néprajzi megörökítője volt.

Gyűjtéseit pályakezdekéskor tudományos igényű feldolgozásokban, tanulmányokban adta közre.

Első fontosabb tanulmánya 1933-ban a Debreceni Szemlében jelent meg „A gyékény feldolgozása és eszközei a biharmegyei Sárréten” címen.

FORRÁS:

[HTTP://NEPRAJZIHIREK.HU/TORTENET](http://NEPRAJZIHIREK.HU/TORTENET)

LYCEUM

TÁRSASÁGI KÖZLÖNY
MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE.

TIZENNYOLCADIK SZÁM
V/2. ÉVFOLYAM

Kiadja a
VASHATOS Kft.
Kiskunhalas

www.vashatos.hu

Szerkesztő:
LUKÁCS LÁSZLÓ

Kapcsolattartó:
Kiss Sándorné
Telefon: 20/465-2300

Készült a Szilády Áron Társaság
tagjai részére.

Kereskedelmi
forgalomba nem kerül.
A megjelent lapszámok
elérhetőek a vashatos.hu
és a sziladyaron-tarsasag.hu
honlapokon.

* * *

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG
tisztviselőinek (elnökség)
elérhetőségei:

Lukács László elnök
lukacsaszlo@hdsnet.hu

Dóka József alelnök
hunepkerkft@gmail.com

Dr. Bognárné Nagy Éva alelnök

Szakál Aurél alelnök

Palásti Károly alelnök

LEVELEZÉS:

6400 Kiskunhalas,
Hősök tere 2.
Telefon: 77/421-123

Bor-kalendárium

Célunk nem csupán a régi, szép hagyomány felelevenítése, de annak bemutatása is, mennyire ájtarta a régi idők emberét az embertársak iránti szeretet és a közösségi érzés.

MÁJUS

Pünkösöd hava vagy kettősök hava – Tavaszutó

Május a természet kibontakozásának, a termékenységeknek a hónapja, a virágnyílás, rózsanyílás fő ideje. **Május 1. – Majális.** Már régóta közös kirándulások, ünnepi lakomák szokása is tartozik a naphoz. A majálist, a vidám népmulatságot rendszerint valamelyik közeli erdőben tartották, s a magukkal vitt ételt, italt fogyasztották. Később egész sokadalommá szélesedett a majális, volt ott zsákbanfutás, póznamászás, birkózóverseny, erőmérés, lóverseny, ének és tánc, katonazene. Május elseje a májusfa állításának ideje is.

Május 6. – Babevő János napja. A soproni német szőlőtermesztők a szőlőben köztes növényként babot is termesztettek, ahonnan a ponciher név is származott. A szőlő, a bab és a bor jól megfér egymással, hozzájárulva évszázadokon át a városi polgárok jó módjához. Sopron a 18-19. századra a legnagyobb nyugati irányú borexportot bonyolította le. **Májusi fagyosszentek.** Általában a középső hármat, *Pongrácot, Szervácot és Bonifácot* nevezzük fagyosszentnek, de valójában többen vannak. A gyümölcsösök és szőlőskertek gazdái e napok fagyos éjszakáin füstöléssel védik a fákat, szőlőtöskéket a rájuk zúduló jeges hidegtől.

Május 25. – Orbán napja. Szent Orbán napján ha nincsen fagy, akkor a pintérek mulatnak. Áldomást isznak, ha nincs dér, mert azt tartják, hogy akkor már nem kell a fagytól félni a szőlőt. A legismertebb borünnepünk köztudott ehhez a naphoz, május 25-éhez. Az Orbán-napi borünnepet minden borvidéken kisebb vagy nagyobb ünnepség keretében tartják meg. Orbán napja már a nyár kez-

detét jelenti, és egybeesik (ezért is tartják oly nagy tiszteletben) a szőlő virágzásának időszakával, mely az egyik legérzékenyebb periódus a szőlő számára.

JÚNIUS

Szent Iván hava - Rák hava – Nyárelő

A *Pünkösöd* mozgó ünnepként május végén vagy június elején megtartott ünnep, a húsvéti ünnepkör lezárása. Az egyház a Szentlélek Jézus által megígért eljövételét és az egész világon való szétáradását ünnepli.

JÚLIUS

Szent Jakab hava - Oroszlán Hava – Nyár

Július 20. – Illés napja. Illés az Ószövetség legnagyobb prófétája, akit Éliás néven is ismernek. Illés szekerének nevezik a Göncölszekeret. Amikor pedig megzendült az ég, azt mondták, „Illés hordókat gurigáz az égben.”

(RÉSZLETEK) VASÁRNAPI ÚJSÁG 1859.

Állandó programjaink

A Szilády Áron Társaság az alapítás óta (1993) eltelt időszak kezdeményezéseit, stabil tevékenységét megerősítve, kibővített együttműködésre törekszik a halasi civil közösségekkel, különösen azokkal, akik a lokálpatrióta értékrend mentén szervezik meg a helyi tevékenységüket.

A kiemelt ügyeink esetében szükséges az erőforrásainkat bővíteni, ezért az önkéntes segítőkön túlmenően, új tagok, támogatók belépése indokolt, hogy a munkatervünkben rögzített feladatok teljesülhessenek. Mindezek figyelembevételével, mindenképpen részt kell vállalnunk a nemzeti pá-

lyázati alapok által meghirdetett kiírásokon, pl. NEA stb., illetve a halasi vállalkozások részéről számottevő adományokra is számítunk, különösen akkor, ha vissza tudjuk állítani a közhasznú minősítésünket a hatályos jogszabályok alapján.

Társaságunk továbbra is megbízható szervezeti keretet nyújt a lokálpatrióta értékeink megőrzéséhez, hagyomány-szeretetünk pedig kimeríthetetlen forrását jelenti múltunk, jelenünk és jövőnk megbecsülésének. Ragaszkodunk az alapítói hitvallásunkhoz és szellemi elődünknek tekintett *Halasi Polgári Olvasókör* 1863. január 10-én véglegesített alapvetéséhez, ti. az nem más, mint „a város polgárai körében a művelődés, szellemi fejlődés biztosítása társas élet formájában.” Bátorítom, hogy ajánljon új, cselekvő tagokat a 150 fős lokálpatrióta közösségünkbe!

Szilády Áron Társaság

Programterveink 2021-ben

Egykor **Szilády Áron** (1837-1922) ref. lelképásztor, orientalista nyelvész és akadémikus kedves jelmondata volt a „*Patria est cara*“, amit a „*haza drága*“ kifejezéssel fordított és életének fontos gondolatává vált. **Bálint Sándor** – etnográfus, művelődéstörténész, a hazai vallási néprajz megteremtője a magyar néprajz legnagyobb alakjainak egyike – azt írta róla 1926-ban, hogy „*Kivesző, de legjobb magyar fajta*”.

Felhívom a figyelmét, hogy nem változott meg a tagsági jogviszonnyal kapcsolatos szabályozásunk. Minden évben az elnökség által elfogadott *belépési nyilatkozat megléte és évente március 31-ig, 1000 Ft tagdíj befizetésével együttesen gyakorolható a tagsági jogviszony*. Ebből az követke-

zik, hogy a székhelyünkön átvehető csekken vagy személyesen, illetve átutalással befizetett tagdíj, csak március 31-ig vehető figyelembe, a határidőn túli befizetéseket adományként kell elkönyvelnünk, amit egyébként szívesen fogadunk **az 1 %-os adófelajánlások** mellett!

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

(Szilády Áron Református Gimnázium díszterme)

XXVIII. Közgyűlés
Írásbeli határozathozattal!
2021. május 31-ig.

26. Pro Iuventute díj átadása. 2021. június 10., csütörtök 16 órától

Trianon 100 Emlékkonferencia
2021. június 12., szombat 10 órától a Csipkeházban!

Társasági legáció
2021. szeptember 18. szombat
Nagykunság (Karcag, Kunhegyes, Kenderes)

VIII. Protestáns Művészeti és Tudományos Napok
2021. október 30-november 5.

Egyeztetés alatt álló programok. Péter Dénes Népfőiskola

Halasi Téka
XXI-XIII. előadás (3 alkalom)

Lokálpatrióta klubestek
XII-XIV. est (3 alkalom)

Honismereti határjárás
XX-XXI. út (2 alkalom)

Halasi Pódium
III. alkalom (1 program)

20 éves a Thury József Könyvtár (emléknap)
2021. szeptember 6.

Elindítjuk az **Alma Mater Club** szervezését a „sziládys” szülők számára nyitott tagsággal, pártoló közösségként.

Fotó: Kiskunhalasi Ref. Főgimnázium a Kossuth utca felől, 1915-ben.

KIEMELT ÜGYEK, TERVEK

1. **Szilády Áron és tudóstársai** – Félmagas dombormű (kőből, bronzból) elhelyezése a ref. imaház külső oldalfalán. A Szilády Áron Társaság 2014-ben azt kezdeményezte, hogy helyezzünk el emléktáblát „Szilády Áron és tudóstársai” címmel azokkal, akikkel egykoron szorosan együtt dolgozott tudományos munkája során és lényegében az ország egyik legfontosabb keletkutatóval foglalkozó tudós akadémikusokat mutatja be.

2. **Szilády emlékszoba** Szilády László, Szilády Áron és Szilády János életét és munkájuk bemutatását szolgáltná ez az emlékszoba a régi gimnázium

épületében, a ref. templom mellett.

3. **Évkönyv 2001–2020**
A Szilády Áron Társaság év-

könyvet ad ki az elmúlt 20 éves tevékenységünk összefoglalása céljából. Előjegyzésre nyílik lehetőség 2000 Ft/db áron, amit a Lelkészi Hivatalban ((kedden

vagy pénteken 14:00–16:30 óráig!). Telefon: 77/421-123) lehet előfizetni. Újratervezett megjelenése: 2021 májusa!

4. Levelező lista (levelező tagok) összeállítása csak e-mail címekre, mert szívesen veszünk minden támogatást és segítséget, pl. újságcikkek, programajánlatok, előadóként, önkéntes segítségnyújtásban stb.

Nemzeti Együttműködési Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Honnan tudták a budai és pesti polgárok a pontos időt?

Stáhlly Ignác, az egyetem rektora 1830-ban, a Budára költözés 50. évfordulójára készítettett egy harangot, amelyet a **Gellért-hegyi Csillagvizsgáló** mellett állítottak fel. A harang feladata az volt, hogy a delet jelezze mindennap. A dél jelzése egy nagy harangütés volt, melyet megelőzött fél perccel egy gyors ütéssorozat, hogy mindenkinek legyen ideje felkészülni az órája beállítására. Az időjelzés alapjául a *középlelet* választották, ki-egyenlítve a valódi szoláris idő ingadozásait, igazodva az óraszerkezetek egyenletes járásához. A dél jelzése Szt. László király napján (június 27.) kezdődött.

Ez alkalmából *Tittel Pál* katolikus pap, egyetemi tanár és csillagász, a Csillagda előjárója rövid könyvben magyarázta meg az időjelzés fontosságát és a valódi és a középidej közti különbséget.

„...a Szt. Gellért-hegyi Csillagvizsgáló toronyból egy különösen evégre készült harang által naponként jel fog adódni, mely szerint Budán s Pesten valamennyi toronyórákat, valamint minden egyéb álló, függő, zsebórákat is igen könnyű lesz mind egymás között egyezésbe, mind a nap által kijelölt idővel rendbe tartani.

Ezen rendelkezésnek oka, célja egy: hogy immár egyszer megszűnjön amaz, eddig mindennemű időhöz szabott foglalatosságokban uralkodott, azért is mindenfelől ré-

góta sajnosan érzett s panaszlott alkalmatlanság, mely jövőendőben a Városok terjedésével s a toronyórák szaporodásával még inkább nevedkedett volna.”

Szt. Gellért hegye és azon a Csillagvizsgálótorny, 1837k. Gróf Vasquez Károly rajza.

A harang 1849-ben bombatalálatot kapott és működésképtelen lett, később Pest városa újjáöntette. A csillagdai épületet 1866-ban átvette a katonaság, ezért az időjelzésre odatelepített műszereket és a harangot elszállították, ezért ott megszűnt a déli idő jelzése. Amikor a katonaság átvette a Csillagda épületét

A budai Állami Főreáliskola, melynek bal oldali erkélyéről sütötték el mindennap a delet jelző ágyút.

(1866.), a pontos időt jelző harangot és a műszereket el kellett költöztetni. Először az egyetem jött szóba, de nem találtak megfelelő helyiséget hozzá.

puska- vagy ágyúlovással fogják jelezni a delet.

1883. szeptemberében *Trefort Ágoston* miniszter javaslatára a Műegyetem Múzeum körüli homlokzatán egy órát helyeztek el, attól kezdve Pesten is volt pontos idő-szolgáltatás.

1891-ben megszűnt az időjelzés, akkor már csak a Múzeum körüli óra maradt az egyedüli igazodási pont, de csak annak, aki arra járt. Az órák is oda jártak, hogy műhelyükben mindig helyes időt mutassanak az órák. Végül aztán az órák javaslatára és a budai polgároknak engedve a város beleegyezett: 1892. január 12-én újra eldőrdült a kis ágyú.

Egyszer az öreg ágyú (hol megszárrol, ágyúról, karabélyról, mordályról, hol pisztolyról esik szó) elromlott, nagyon megütötte a lövéseket végző szolgát, ekkor újat kértek a fővárostól, de a kéréssel rosszul jártak, mert 1904-ben a Fővárosi Tanács abbahagyta az időjelzést, elrendelte a fegyver beszolgáltatását és megszüntette az időjelzésért felelős tanár évi 400, és a segédje 72 koronás juttatását. Kimondták, hogy fölösleges a szolgáltatás.

De a budaiakat nem olyan fából faragták, a mindennapi lövöldözést nem hagyták, a hagyománytisztelést akkor még becsület dolga volt. A tanács beadta a derekát, megjavították az ágyút és újra lőni kezdték a delet a Főreáliskola erkélyéről. Pontban délben

Budán mindennap újra megállt az élet egy percre, hogy mindenki beállíthassa az óráját.

A háború alatt is így jelezték a delet, viszont 1919-ben Kun Bélának gyakorlatilag betiltották („nem jutott puskapor”). Bukásuk után a budaiak újra követelték a lövések megindítását és 1920-ban a város kormánybiztosa el is rendelte az időjelzés újratekintését. Egészen 1936. végéig durrogattak, de akkor ismét leállította a főváros, hivatkozva ismét arra, hogy elavult dolog, hiszen van már rádió, amely segítségével bárki bárhol megtudhatja a pontos időt. Úgy látszik, a budaiak ekkor se hagyták magukat, megint valóságos mozgalmat indítottak, mely élére Ripka Ferenc volt polgármester és Hellebronth Antal, a Vitézi Szék vezetője állt, ennek eredménye-

képpen a következő év július 15-én újra eldőrdült a mozsárágyú, de most már egy elektromos szerkezet automatikusan sütötte el.

Az ágyú elsütése, FSZEK Budapest Archivum

<http://kepeslapmuzeum.hobipark.hu/buda/honnan-tudtak-a-budai-es-pesti-polgarok-a-pontos-idot/>

A Budai Főreál

Az iskolát 1854 decemberében Ferenc József császár alapította Budai Császári Királyi Főreáltanoda (röviden Budai Főreál) néven. (A Monarchia oktatási rendszerében a reáliskola a népiskola és a műszaki főiskola között helyezkedett el, felkészítve a magasabb szintű műszaki tanulmányokra. Időben 3 éves alreál- és 3 éves főreáliskolára oszlott. A hazai oktatási rendszerben 1850 és 1934 között létezett.) A tanárok fizetését az állam, a működési költségeket és az épületet a budai tanács biztosította.

Az iskola kétemeletes neogót stílusú, sárga és vörös nyerstéglából készült épülete 1857 és 1859 között épült Petschnig János, a pesti reáliskola (a mai Eötvös József Gimnázium) rajztanárának tervei alapján a

Donáti utca és a Neue Gasse (a mai Toldy Ferenc utca) között.

1920-ban vette fel a Főreál Toldy Ferenc nevét, akinek szülőháza a mai Toldy Ferenc utca túloldalán állt. 1934 óta Toldy Ferenc Gimnázium (közben 1951-54-ben Fürst Sándor Gimnázium) volt.

Vagy hat évtizeden át az iskola erkélyéről minden délben lövéssel jelezték a pontos középeurópai időt. Az első világháborúban az anyagi források beszűkülése miatt elpusztult a 400-nál is több növényfajának ott-hont adó botanikus kertje. A második világháborúban az ostrom alatt találatot kapott az épület, s az északi szárny teljesen kiégett.

A könyvtár elpusztult; a mintegy tízezer kötetes állományból csak 660 darab maradt meg.

XXVIII. Közgyűlés, írásban?

Hosszú hónapok tervezése, szervezése ment füstbe a Szilády Áron Társaság 2020. március 17-e után időrendbe következő eseményeit illetően, amikor Magyarországon is járványügyi veszélyhelyzet alakult ki. A számos kormányzati intézkedés következményeit kénytelenek vagyunk elfogadni, az egészségvédelmi övintézkedések részeként.

Az állandó programjaink, konferenciáink, amelyek nagyrészt a Szilády Áron Református Gimnáziumban valósultak meg az elmúlt 25 évben, folyamatosan korlátozás alá estek a 2020. évi tavaszi bezárásoknak, illet-

ve szeptember közepétől ismét, mert a köznevelésben résztvevő intézmények külsős rendezvényt nem fogadhatnak be, de más helyszínek használata és az utazással is együtt járó programjaink megvalósítása is rendkívüli erőfeszítésekkel járna és körülményesen lenne biztosítható.

Egyelőre rendezvény-és gyülekezési tilalom van érvényben, és akár a tanév végéig fennmaradhat ez a korlátozás.

Mindezek alapján lemondó döntéseket, közleményeket jelentettünk be a honlapunkon, illetve e-mailben kiküldtük azoknak a tagja-

inknak, akik rendelkeznek internetes elérhetőséggel.

A 2020. január 18-án megtartott XXVII. Közgyűlésünk úgy határozott, hogy az új elnökség megválasztására 2020. második felében kerüljön sor.

A járványügyi helyzet miatt, a XXVII. Közgyűlés döntését írásbeli határozat meghozatalával teljesítettük 2020. november 3-án. A Szilády Áron Társaság elnöke: 2020. november 3. napjától számított 5 év határozott időtartamra Lukács Lászlót, elnökségi tagnak (alelnöknek) ugyancsak 2020. november 3. napjától számított 5 év határozott

időtartamra Szakál Aurélt, Dr. Bognárné Nagy Évát, Palásti Károlyt, Dóka Józsefet a tisztújító közgyűlés megválasztotta. A Kecskeméti Törvényszék felé benyújtottuk az adatváltozást, amit 2021. április 1-jén befogadtak.

Idén tavasszal úgy reméltük, hogy lesznek már közösségi rendezvényeink, összehívott közgyűlés, de valószínű, hogy ismét írásbeli határozathozatalokra kényszerülünk májusban. Ennek előkészítését megkezdjük, illetve készülünk a meghirdetett júniusi programjainkra.

LUKÁCS LÁSZLÓ ELNÖK

Olimpiai bajnokok ókori szupersztárjai

Az antik olimpiák bajnokait épp olyan rajongás vette körül, mint a maiakat: pénzt kerestek, hírnevükkel kérkedtek – és hagyták, hogy lefizessék őket.

Hallgattak a fegyverek

Az egyik ókori olimpián, i. e. 564-ben a phigaleiai pankrátor, Arrikhión holtában érdemelte ki a győztesnek járó olajfa-koszorút. Arrikhión már a harmadik olimpián szállt versenybe a bajnoki címért, mikor ellenfele hátulról bivalyerős fojtófogásba kapta. A phigaleiai képtelen volt kiszabadulni a gyilkos ölelésből, de sikerült megmarkolnia ellenfele bokáját, és úgy megcsavarta, hogy az kitörött.

Ellenfele a súlyos sérülés miatt feladta a küzdelmet, ám Arrikhión már haldoklott. Torka összeroncsolódott, és bár őt hirdették ki győztesnek – az olajlevélkoszorúval már csak a holttestet tudták megtisztelni.

Bár Arrikhión története kivételesen drámai, az ókori olimpiák történetében nem ment ritkaságszámba, hogy a versenyzők életükkel fizettek kitartásukért. A pankráción a különösen veszélyes sportok közé tartozott, hiszen a fojtogatás, az ujjtörés és a nemi szervre mért ütés is megengedett volt. Ebben a sportágban elég gyakran előfordult, hogy a versenyzők a játék után néhány nappal belehaltak sérüléseikbe. Miért volt olyan vonzó mégis az ókori Hellász ifjainak az

olimpia? Miért volt érdekes még fiatal életüket is kockára tenni?

A legenda szerint az első játékot i. e. 776-ban, az olympiai Zeusz-szentélyben tartották, és mindössze egyetlen számból állt: egy 192 méteres futóversenyből. Egy Koroibosz nevű futó győzött, így ő lett a történelem első olimpiai bajnoka.

Ettől fogva az olimpiai játékokat 1100 éven át négyévente rendszeresen megtartották, egy Zeusz tiszteletére rendezett, nagyszabású fesztivál részeként. Theodosius császár azonban 393-ban úgy döntött, hogy a játékok túlságosan pogány szelleműek, és megszakította az ősi hagyományt.

Az idők során egyre gyarapodott a sportágak száma, végül az 5 napig tartó játékok során 10 versenyszámban mérték össze tudásukat és erejüket az ifjak. Az olimpiai játékok rangja és hírneve szintén egyre nőtt, lassan háttérbe szorították az összes többi, más városokban rendezett versenyeket.

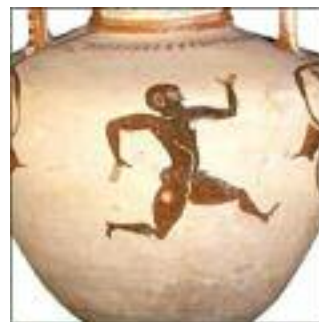
„Valamint a nappali égen nincs forróbb és fényesebb csillag a Napnál, azonképp nincs az olimpiai játékoknál nagyobb versengés“ – írta Pindarosz görög költő az i. e. 5. században.

Csábító anyagi előnyök

Az olimpiai játékok a kora-

beli világ legnagyobb szabású rendezvényévé váltak. Minden szabad görög férfi elindulhatott rajtuk, később nyitva álltak minden római polgár előtt. Még Hispániából és a Földközi-tenger egész vidékéről is érkeztek versenyzők a viadalra.

Négyévente hírnökök rajzolták szét szerte Hellásban, és tudtul adták: a játékok tiszteletére szent béke lép életbe, és tilos az Olimpiába vagy az onnan hazafelé igyekvő versenyzőket és nézőket feltartóztatni vagy bántalmazni. A béke a verseny idejére természetesen az Olimpiához közeli Élisz városállamra is kiterjedt.

A békét a városállamok rendszerint betartották, ám akadtak békebontók is. A spártaiakat például i. e. 420-ban azért zárták ki a versenyből, mert a béke idején megtámadtak egy Élisz felségterületén fekvő várost. Árkádia és Élisz pedig a játékok feletti uralomért 364-ben szabályos ütközetet vívott magában a Zeusz-szentélyben – miközben a pentatlon-verseny jávában zajlott.

Az igaz, hogy a versenyzők saját elhatározásból és a maguk költségén utaztak

Olimpiába. Az viszont csak a modern játékok szelleme által táplált romantikus mítosz, hogy nemes lelkű amatőrök lettek volna.

Amikor Pierre de Coubertin és lelkes barátai 1896-ban feltámasztották a játékokat, kikötötték, hogy csak amatőrök indulhatnak a versenyen. Ám ez a döntés sokkal inkább a viktoriánus osztálykülönbségekkel, semmint az ókori játékok utánzásának vágyával magyarázható.

Az olimpiai játékok győztesei hivatalosan mindössze egy olajfa-ágakból font koszorút kaptak. Tudjuk azonban, hogy a bajnokok ennél lényegesen több és értékesebb juttatásban részesültek, mikor hazatértek szülővárosukba. I. e. 600 körül az athéni bajnokok nagyjából 600 drachmás jutalomra számíhattak hálás városuktól – az összeget nehéz átszámítani, de ma kb. 300000 dollárnak felel meg.

Ez még hagyján, de a bajnokok még szülőföldet is hajlandóak voltak cserélni, ha jól megfizették őket. A görög író, Pauszaniasz leírja a krétai hosszútávfutó, Szodatész esetét, akit az epheszosiak megvesztegettek – így lett belőle epheszosi polgár.

Az atléták másban is példát mutattak napjaink körülrajongott szupersztárjainak. Különleges és becses ajándékokkal halmozták el őket, hivatalosak voltak a lakomákra, sőt, megjelené-

sükért pénzt is kasszíroztak. Ha mindehhez hozzáveszünk a hírnevet és az istenítéssel határos ajnározást, nem csoda, hogy az atléták mindent elkövettek a győzelemért - és ebbe sajnos még a csalást is bele kell érteni.

Areté, azaz a legjobbnak lenni

Igaz ugyan, hogy mai utódaikhoz hasonlóan az ókori olimpiikonok is szent esküvással tettek hitet a verseny tisztasága mellett. Mégis akadtak köztük olyanok, akik nemtelen eszközökkel igyekeztek elnyerni az olajkoszorút.

A szabálytalan rajtot és cseleket nyilvános korbácsolással büntették, és a csaló versenyzőt természetesen kizárták a játékból. A

4. századtól kezdődően a hazugságon, csaláson vagy vesztegetésen ért versenyzőket pénzbüntetéssel sújtották, az összegből pedig Zeusz-szobrot állítottak a stadionhoz vezető úton, mely az örökkévalóságig hirdethette a csalók szégyenét.

A legszégeyentelenebb eset i. sz. 67-ben történt, és ki más lehetett volna negatív hőse, mint az örült és perverz császár, Nero. Az uralkodó benevezett a tízlovas kocsiversenybe, abba a versenyszámba, melyet egyébként csakis az ő kedvéért iktattak a játékokba.

Annak ellenére, hogy a császár kiesett a kocsijából, és be sem fejezte a futamot, őt hirdették győztesnek – igaz ugyan, hogy néhány

évvél később Nero nevét jelképesen kitörölték az olimpiai bajnokok névsorából.

Az az ellentmondás, mely az olimpiai játékok magas szellemű és a játékokhoz tapadó politika, valamint pénzhajzás között feszül, egyaránt jellemző az ókori és a modern viadalokra. Ami a legszorosabban összeköti az antik és a modern olimpiákat, mégis az a fogalom, amit a hellének az areté szóval jelöltek. Bár a szót legtöbbször erénynek vagy kiválóságnak fordítják, talán úgy lehet a legpontosabban visszaadni: „a lehető legjobbnak lenni“, vagy „elérni az emberi teljesítőképesség felső határát“.

Ez az, amit az ókori és a mai versenyzők ugyanúgy

átéreznek, és ezt fejezi ki a modern olimpiák jelmondata is: „Citius, Altius, Fortius“ – azaz gyorsabban száguldani, magasabbra jutni és erősebbnek lenni, mint eddig bárki más.

A görög szónokot, Aiszkhinészt egyik híres beszédében megkérdik: miért szállnak versenybe az emberek Olimpiában egy olyan veszélyes játékban, mint a pankráció?

A szónok így felelt: „A versengés, a dicsőség és a győzelemmel járó halhatatlan hírnév miatt a férfiak hajlandók kockára tenni testi épségüket, és a legszigorúbb önfegyelem árán hajlandóak akár a végsőkig harcolni.“

FORRÁS: [HTTP://MULT-KOR.HU/](http://MULT-KOR.HU/)

MEGHÍVÓ

Horthy Miklós kormányzó és kora
Emlékkonferencia 2021
2021. JÚNIUS 12. (SZOMBAT)

TERVEZET!

Reméljük, hogy 2021. június 10-én, csütörtökön 16 órától a Szilády Áron Református Gimnázium dísztermében sor kerül majd a 26. „PRO IUVENTUTE” díjátadásra.

Pro Iuventute 2020/2021

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG 1994-ben kezdeményezte a kiskunhalasi nevelési-oktatási intézmények körében, hogy a végzős tanulóifjúság – Kiskunhalas díszpolgára – Nagy Szeder István által kidolgozott és alkalmazott „halasi norma” módszerrel válassza meg, jelölje egy kedves tanárát „az ifjúságért” emlékdíjunkra (Pro Iuventute). Az elmúlt negyedszázadban folyamatosan megvalósult ez az ünnepi programunk – kivéve a 2020. évet, amely mindannyiunk számára korlátozott volt a járványhelyzet miatt. A díj átadásával a köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik kitartó szeretetükkel és hitükkel segítettek a halasi diákközösségeket. Példát mutattak emberségből, szakmai hivatásukból az online térben és amikor lehetett, azokban az időszakokban, amikor a személyes példamutatásra is lehetőség nyílt.

Reméljük, hogy 2021. június 10-én, csütörtökön 16 órától a Szilády Áron Református Gimnázium dísztermében sor kerül majd a 26. „PRO IUVENTUTE” díjátadásra.

A díjak átadása ünnepélyes keretek között valósul meg, ahol a köszöntők után az első, majd a második alkalommal díjazottak vehetik át EMLÉKÉRMÜKET. Ezután a harmadik esetben megválasztott pedagógusok EMLÉKDÍJBAN részesülnek. Hagyományaink alapján, a díjazottakról méltató gondolatokat, laudációt az intézményvezetők tartanak, mintegy 3-5 percben. Az ünnepi programunkat közös csoportkép, sajtószereplés és fogadás zárja. A programunkat a Nemzeti Együttműködési Alap támogatja. A járványügyi korlátozásoktól függően a díjátadás rendje, módja megváltozhat, amiről értesítést küldünk!

Támogassa Ön is céljainkat!

RÉGI MAGYAR MESTERSÉGEK

Írta: *Bogdán István*

A postamesterség

Naponta hallván a rádióban: „híreket mondunk”, természetesen tartjuk, hogy az elektromosság a világ minden tájáról szobánkba varázsolja az újságot, s eszünkbe sem jut, hogy másként is volt valamikor. Mert volt, nagyon is, hisz a hírközlés kívánalma egyidős a társadalommal. S az őskor találmányos embere, hogy nyelvét és fülét meghosszabbítsa, fel találta a dob-ot, gesztikuláló kezének és látásának kiterjesztésére pedig a tüzet használta fel. Amazt inkább a kis helyen élő földművelők, emezt pedig a nagy földeket bejáró nomád pásztorok meg a tenger népei alkalmazták.

Az írásbeliség elterjedésekor a futár már írott üzeneteket hordott tarsolyában. Hogy mind gyakrabban lett futár szükség, a királyi udvarban futárközpontot létesítettek, az utak mentén lóváltó állomásokat szerveztek. Ilyen rendszeres szolgálatot azonban csak a király tarthatott fenn. A városoknál általában a kereskedők, majd a vándorló mesterlegények, egyházi intézményeknél, főúrnaknál pedig küldöncök hordták a híreket, üzeneteket, leveleket.

Postánk a századfordulóra szinte törvényszerűen (és sokszor a külföldet is megelőzve) haladt előre. 1893-ban automata levélszekrényeket, ügyvitelt segítő egyéb gépeket, berendezéseket, 1879-ben motoros tricikliket alkalmazott, 1909-ben pedig az autót is szolgálatába állította, s ezzel a derék postalovakat fokozatosan a csomagkézbesítő helyi járatok rúdja elé kényszerítette. És amikor 1914-ben – a Hertz, Popov s mások kutatásaira támaszkodó Marconi 1899. évi találmányát – a szikratávíró is hírközlésének szolgálatára rendelte, felállítván Csepel szigeten a 120 méter magas rádió adó és vevő állomást, csupán csak jelezte továbbfejlesztési lehetőségeit a telex és a televízió felé.

1887-ben 33 millió levelet, 6 millió hírlapot, 4 millió csomagot kézbesítettek, 780 ezer táviratot adtak fel, s a telefonra még nem volt statisztika. 1962-ben pedig 473 millió levelet, 747 millió újságot, 13 millió csomagot kézbesítettek, 8 millió táviratot adtak fel, és 572 millió beszélgetést bonyolított le a telefon. Nekünk ez sem elég. Lassúnak tartjuk még mindig a hírközlést. A telefon kapcsolására várva türelmetlenül dobolunk az asztalon, s ujjunk kopogása a régi dob hangját idézi, vagy ha úgy tetszik, a távirógépét, végeredményben az ősi ritmust: a hír Hermész-hordta újdonságának és a világ várakozásának találkozását az űrben.

- RÉSZLETEK - (BUDAPEST, 1973)

SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG

VÁROSI LOKÁLPATRIÓTA EGYÜTTMŰKÖDÉS
6400 Kiskunhalas, Hősök tere 2.
www.sziladyarontarsasag.hu
Adószám: 18343081-1-03

Kiskunhalas: Csengery utca 1912-ben
Jelenleg: Sétáló utca (Práger Nyomda)

A Szilády Áron Társaság ÉVKÖNYVE 2001-2020

Társasági évkönyvünk előkészítése 5 éve tart, hosszadalmas anyaggyűjtés és feldolgozás folyt, de a kiadása végre belátható közelségbe került és hamarosan ki tudjuk majd adni a 2001-től felhalmozódott tudástárunkat! A könyvbemutatót a közgyűlésünkhöz terveztük be, de ha a személyes találkozás most elmarad, akkor keresünk új időpontot!

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

1% – A Szilády Áron Társaság 1993-ban alakult meg, 1994-ben hoztuk létre a Thúry József Alapítványt, 1999-ben a Péter Dénes Népfőiskolát. Minden tevékenységünk a halasi polgárok érdekében, a lokálpatrióta értékek megtartására irányult mindaddig és reméljük, hogy a jövőben is, rendületlenül! Támogassa Ön is 1% adófelajánlásával erőfeszítéseinket!

*

A járványügyi veszélyhelyzetmiatt fennálló korlátozások miatt, a személyes találkozásaink, közösségi programjaink elmaradnak, de igyekszünk hasznos olvasmányokkal, információkkal ellátni tagjainkat, postai levelek megküldésével, honlapunkon megjelenő hírekkel, telefon és e-mail kapcsolattartással! Vigyázzunk egymásra!

*

A LYCEUM – társasági közlöny 18. számának várható megjelenése: 2021. augusztus. A programváltoztatás jogát fenntartjuk! A programokról külön értesítéseket is küldünk!

*

A Nádor Klub (2009 – 2016) STÁDIUM polgári hírlevelének 1-26. számai, valamint a LYCEUM – társasági közlöny 1-14. száma letölthető a www.vashatos.hu vagy a sziladyarontarsasag.hu honlapokról. Várjuk javaslatait lokálpatrióta alkalmainkhoz!

*

További információk:
+3620/465-2300